

KLAGANDE
Försäkringskassan

MOTPART
[REDACTED]

Ombud: Advokat Mathias Blomberg

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Stockholms dom den 12 april 2018 i mål nr 3991-17,
se bilaga A

SAKEN
Assistansersättning

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

1. Kammarrätten bifaller överklagandet och fastställer Försäkringskassans omprövningsbeslut den 24 november 2016.
2. Kammarrätten fastställer förvaltningsrättens beslut om sekretess.
3. Kammarrätten beslutar med stöd av 43 kap. 5 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) att bestämmelsen om sekretess i 28 kap. 1 § samma lag ska vara tillämplig även i fortsättningen för de uppgifter om enskilda personliga förhållanden som har kommit fram vid kammarrättens muntliga förhandling inom stängda dörrar och som inte tagits in i denna dom.

YRKANDEN M.M.

Försäkringskassan yrkar att kammarrätten ska upphäva förvaltningsrättens dom och fastställa Försäkringskassans omprövningsbeslut den 24 november 2016. Kassan för fram bl.a. följande. Underlaget i målet ger inte stöd för att [REDACTED] har rätt till ytterligare timmar assistansersättning. Begreppet dygnsvila avser inte enbart tid då en person faktiskt sover, utan även tid då en person befinner sig i viloläge. Det medicinska underlaget återger [REDACTED] föräldrars beskrivning av förhållandena under dygnsvilan. Det framgår att han har en sömnstörning, men det finns inte några ytterligare konkreta medicinska hållpunkter för det som uppges. Föräldrarna har lämnat delvis motstridiga uppgifter om hur det ser ut under [REDACTED] [REDACTED] nätter. Den tid som har beaktats i samband med Försäkringskassans utredning och beslut är välavvägd utifrån den bevisning som finns.

[REDACTED] anser att överklagandet ska avslås och för fram bl.a. följande. Hans svåra sömnstörning medför att han sover lite i förhållande till vad som är normalt för icke funktionshindrade barn i samma ålder. Hans föräldrar har varit tydliga med att han i genomsnitt sover högst fyra timmar per natt. Föräldrarnas beskrivning ger vid handen att han varken före insomnandet eller efter uppvaknandet befinner sig i något slags viloläge. Han har ett aktivt beteende när han inte sover. Hans behov under natten är mer omfattande än vad Försäkringskassan har bedömt.

Kammarrätten har hållit muntlig förhandling i målet.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

██████████ tillhör den personkrets som har rätt till assistansersättning och har ett omfattande hjälpbehov. Vad som nu ska prövas är om han har rätt till ytterligare timmar assistansersättning nattetid utöver vad Försäkringskassan har beviljat honom.

Försäkringskassan har bedömt att ██████████ dygnsvila uppgår till åtta timmar och att han under denna tid har rätt till assistansersättning i form av aktiva insatser i en timme och i form av väntetid för övrig tid. ██████████ gör gällande att han på grund av en svår sömnstörning sover lite och att hans dygnsvila uppgår till fyra timmar. Han menar att övrig tid under natten ska hänföras till hans vakna tid.

Med begreppet dygnsvila menas, enligt kammarrättens uppfattning, tid som är avsedd för sammanhållen sömn. Den tiden infaller i allmänhet under natten (se prop. 2017/18:78 s. 9). Frågan om hur lång dygnsvilan är och vilka behov av insatser som den enskilde har under den tiden måste besvaras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

Det är ostridigt i målet att ██████████ har en sömnstörning och att han sover färre timmar per natt än vad som är normalt för barn i hans ålder. Eftersom det görs gällande att det rör sig om en svår och regelmässig störning i hans sömnmönster anser kammarrätten att föräldrarnas uppgifter behöver ha ett tydligt stöd i en medicinsk utredning.

Av den medicinska utredningen i målet framgår att ██████████ har epilepsi och att han kan få anfall under natten. Vidare framgår att de läkarintyg som gäller hans sömnstörning baseras på uppgifter som hans föräldrar har lämnat. Det saknas alltså en medicinsk utredning eller observation utförd av vården eller av annan professionell utomstående som beskriver omfattningen av sömnstörningen. Utredningen ger därför enligt

kammarrättens mening inte en tillräckligt klar bild av omfattningen av hans sömnstörning eller vilka besvär och behov av assistans störningen medför.

Det kan vidare noteras att [REDACTED] föräldrar vid den muntliga förhandlingen i kammarrätten uppgav att han har stora svårigheter att somna men att han i regel, när han väl har somnat, sover utan avbrott fyra timmar i sträck. Dessa uppgifter skiljer sig från deras tidigare lämnade uppgifter och det läkarintyg som lämnats in till kammarrätten där det framgår att det största problemet är att [REDACTED] vaknar upp efter några timmar och får långa avbrott i sömnen.

Kammarrätten anser mot denna bakgrund att [REDACTED] inte har gjort sannolikt att han sover så lite som fyra timmar per natt. När det gäller frågan om dygnsvilans längd och behovet av insatser under denna tid saknas det därför anledning att frånga Försäkringskassans bedömning. Överklagandet ska därför bifallas och kassans omprövningsbeslut den 24 november 2016 fastställas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 4).

Eva-Lotta Hedin
lagman
ordförande

Fredrik Hammarström
kammarrättsråd

Emily Alfvén Nickson
kammarrättsråd
referent

Madeleine Hellmin
fiskal
föredragande

FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I STOCKHOLM
Avdelning 33

Mål nr: 3991-17

Rättelse/komplettering

Dom, 2018-04-12

Rättelse, 2018-04-13

Beslut av: Per Eskilsson

I första stycket under Förvaltningsrättens avgörande ska ordet "upphäver" ersättas av ordet "ändrar". I sista meningen under Skälen för avgörandet ska ordet "upphäver" ersättas av ordet "ändrar".

Per Eskilsson

Rådman

KLAGANDE

[REDACTED]

Vårdnadshavare:

[REDACTED] och [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Ombud: Advokat Mathias Blomberg
Igne Advokatbyrå AB
Vasagatan 17
903 29 Umeå

MOTPART

Försäkringskassan
Processjuridiska enheten, Stockholm
103 51 Stockholm

ÖVERKLAGAT BESLUT

Försäkringskassans beslut 2016-11-24, se bilaga 1

SAKEN

Assistansersättning

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten upphäver Försäkringskassans beslut och förklarar att

[REDACTED] har rätt till ytterligare timmar assistansersättning.

Förvaltningsrätten överlämnar målet till Försäkringskassan för beräkning av antalet timmar assistansersättning som ska utgå.

Förvaltningsrätten beslutar att 28 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska vara tillämplig även i fortsättningen för uppgifter om enskilda hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden som lagts fram vid rättens förhandling inom stängda dörrar och som inte tagits in i denna dom.

YRKANDEN M.M.

Försäkringskassan beslutade vid omprövning den 24 november 2016 att inte ändra sitt tidigare beslut att bevilja [REDACTED] assistansersättning med omfattningen 110 timmar och 36 minuter per vecka och att därmed delvis avslå dennes ansökan om assistansersättning med omfattningen 138,46 timmar per vecka. Skälen för beslutet framgår av bilaga 1.

[REDACTED] yrkar – så som hans talan slutligt bestämts vid muntlig förhandling i målet – att förvaltningsrätten ska upphäva Försäkringskassans beslut och bevilja honom ytterligare assistansersättning nattetid, samt att målet ska överlämnas till Försäkringskassan för beräkning av antalet timmar som ska utgå. Till stöd för sin talan anför han bl.a. följande.

Försäkringskassans bedömning av hans behov av insatser dagtid är välgjord och rimlig. Det finns dock anledning att ifrågasätta myndighetens uppfattning av hans hjälpbehov nattetid samt dess bedömning av hur hans dygnsvila är beskaffad. Det är mycket besynnerligt att Försäkringskassan hänvisar till vårdguiden 1177 för att bedöma hans dygnsvila. Vårdguiden är ingen rättslig källa och är inte heller upprättad med beaktande av funktionsnedsättningar och rimligtvis inte heller med hänsyn till hans situation. Givetvis måste omständigheterna i det enskilda fallet samt vad som framkommer av den medicinska utredningen vara avgörande vid bedömningen av omfattningen av dygnsvilan. När det råder osäkerhet kring de faktiska förhållandena måste den enskildes egna uppgifter tillmätas stor betydelse (se Kammarrätten i Jönköpings dom i mål nr 1170-12 samt Kammarrätten i Göteborgs dom i mål nr 2874-16).

Han lider av svåra sömnstörningar som medför att han sover mycket lite i förhållande till vad som är normalt för icke funktionshindrade barn i samma ålder. Han har en total dygnsvila motsvarande i genomsnitt fyra timmar per

natt. Han sover dock inte dessa fyra timmar i sträck utan somnar för att sedan vakna och upprepar detta mönster under natten. Av läkarintyg framgår att han har en uttalad sömnstörning och att han sällan sover mer än fyra timmar. Den medicinska utredningen ger således stöd för att han har en störd nattsömn och att han i regel sover fyra timmar per natt, således i enlighet med yrkandet. Vidare framgår av den medicinska utredningen att den behandling han har fått inte har gett någon effekt och att det med hänsyn till hans funktionshinder är svårt att hitta läkemedel. Den omständigheten att läkemedel eventuellt kan hittas långt fram i tiden kan inte läggas till grund för hur hjälpbehovet ser ut idag eller inom den närmaste framtiden.

Beräkningen av hans dygnsvila ger inte utrymme för rimlighetsbedömningar och resonemang om vad som kan anses vara normalt för barn i hans ålder. Hänsyn måste tas till omständigheterna i det enskilda fallet; hans funktionsnedsättning, den otvetydiga sömnstörning som han har och den medicinska utredningen. Han har en sömnstörning som medför att han har en dygnsvila på fyra timmar per natt, vilket den medicinska utredningen ger stöd för. Detta medför att ytterligare tid som kassan har beaktat ska hänföras till hans vakna tid, då han ostridigt har ett ständigt tillsynsbehov.

Hans behov av aktiva insatser nattetid är mer omfattande än vad Försäkringskassan gör gällande. Nattetid behöver han ha sina föräldrar i sin omedelbara närhet. Utöver att försöka få honom att somna om när han väl har vaknat behöver han ges vatten och få sin blöja utbytt. Vidare behöver han hjälp i samband med kramper samt hindras från att lämna lägenheten när han vaknar. Efter några eller någon timmes sömn vaknar han och proceduren med att försöka få honom att somna måste återupprepas. De ständiga insatser som måste vidtas nattetid samt hans oroliga nätter intygas av läkare.

Försäkringskassan bestrider bifall till yrkandet och vidhåller de bedömningar som gjorts i det överklagade beslutet.

Förvaltningsrätten har den 20 mars 2018 hållit muntlig förhandling i målet inom stängda dörrar.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Tillämpliga bestämmelser framgår av det överklagade beslutet, se bilaga 1.

I målet är ostridigt att [REDACTED] omfattas av personkretsen i 1 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, och att han har rätt till assistansersättning för sina grundläggande behov och för andra personliga behov. Försäkringskassan har bedömt att han, på grund av sina funktionshinder, behöver ha någon hos sig hela dygnet och att han därmed har rätt till assistansersättning för all vaken tid, bortsett från den tid han befinner sig i skolan, samt för aktiva insatser och väntetid under dygnsvilan. Försäkringskassan har bedömt att [REDACTED] dygnsvila uppgår till 8 timmar och att han under denna har rätt till assistansersättning med 1 timme för aktiva insatser och med 1 timme och 45 minuter för väntetid. Totalt har [REDACTED] beviljats assistansersättning med omfattningen 110 timmar och 36 minuter per vecka. [REDACTED] anför att hans dygnsvila uppgår till 4 timmar och att han därmed har rätt till ytterligare timmar assistansersättning, eftersom han ostridigt har rätt till assistansersättning för all vaken tid. Han anför vidare att hans behov av aktiva insatser under dygnsvilan är mer omfattande än vad Försäkringskassan bedömt. Frågan i målet är om [REDACTED] tillförsäkras goda levnadsvillkor med den av Försäkringskassan beviljade omfattningen assistanstimmar eller om han har rätt till ytterligare timmar assistansersättning.

Av utredningen i målet framgår att [REDACTED] har en sömnstörning. Enligt uppgifter från [REDACTED] vårdnadshavare har han svårigheter att somna in och han vaknar ofta efter bara ett par timmars sömn. Detta mönster upprepar sig hela natten och återkommer varje natt. Totalt sover han, enligt vårdnadshavarna, sällan mer än sammanlagt 4 timmar per natt. Av intyg från [REDACTED] behandlande läkare framgår att han har en uttalad sömnstörning och att han har behandlats genom medicinering för att avhjälpa sömnbesvären. Behandlingen har medfört viss förbättring avseende hans insomningsproblem, men ingen effekt vad gäller hans nattliga uppvaknanden.

Försäkringskassan anför att begreppet dygnsvila inte enbart inbegriper den tid då en person sover, utan också då personen befinner sig i ett viloläge. Myndigheten anser därför att även den tid då [REDACTED] är vaken men befinner sig i sin säng och vilar ska beaktas vid bedömningen av hans dygnsvilas längd. [REDACTED] anför att endast den tid då han faktiskt sover ska beaktas vid denna bedömning.

Enligt förvaltningsrättens mening avses med begreppet dygnsvila tid för sammanhållen sömn, vilken vanligtvis infaller under natten (jfr Kammarrätten i Göteborgs dom den 24 juni 2015 i mål nr 3652-14). Förvaltningsrätten anser därmed att endast den tid som [REDACTED] faktiskt sover ska beaktas vid bedömningen av hans dygnsvilas längd.

[REDACTED] vårdnadshavare har, enligt förvaltningsrättens mening, lämnat en trovärdig redogörelse för hur [REDACTED] sömnvanor ser ut. De har genomgående i utredningen vidhållit att han sällan sover mer än totalt 4 timmar per natt. Deras uppgifter vinner även stöd av den medicinska utredningen i målet, genom läkarintyget från behandlande läkare, där det framgår att [REDACTED] har en uttalad sömnstörning, med insomningsproblem och återkommande nattliga uppvaknanden, samt att försök till

behandling av denna inte har haft önskad effekt. Mot bakgrund av det anförda finner förvaltningsrätten att det är utrett att [REDACTED] inte sover mer än 4 timmar per natt och att hans dygnsvila därmed uppgår till högst 4 timmar. Eftersom det är ostridigt att [REDACTED] mot bakgrund av sina behov, har rätt till assistansersättning för all tid när han inte har sin dygnsvila anser förvaltningsrätten att han ska beviljas ytterligare timmar assistansersättning för att tillförsäkras goda levnadsvillkor. Överklagandet ska därför bifallas på så sätt att förvaltningsrätten upphäver det överklagade beslutet och förklarar att [REDACTED] har rätt till ytterligare timmar assistansersättning, samt att förvaltningsrätten överlämnar handlingarna i målet till Försäkringskassan för bedömning av det totala antalet timmar assistansersättning som ska utgå.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta avgörande kan överklagas. Information om hur man överklagar finns i bilaga 2 (DV 3104/1A).

Per Eskilsson

Rådman

Nämndemännen Jan-Erik Björk, Ann-Christine Carlberg och Alexander Dahlström Canizares har också deltagit i avgörandet.

Förvaltningsrättsnotarien Kalle Stjernborg har föredragit målet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Stockholm.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

Överklagandet ska ha kommit in till förvaltningsrätten **inom två månader** från den dag då klaganden fick del av beslutet. Tiden för överklagandet för offentlig part räknas emellertid från den dag beslutet meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nås för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om

de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.

2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

Sista dagen för överklagande är i regel den dag som genom sitt tal i månaden motsvarar den dag Ni fick del av beslutet. Om Ni fick del av förvaltningsrättens beslut t.ex. den 30 juni måste skrivelsen med överklagande ha kommit in senast den 30 augusti. Om Ni fick del av beslutet en dag med ett tal i månaden som inte finns i slutmånaden löper tiden i stället ut på slutmånadens sista dag. Om Ni fick del av beslutet t.ex. den 31 juli måste skrivelsen med överklagande ha kommit in senast den 30 september.

Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom två månader* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

För en enskild klagande är sista dagen för överklagande två månader från den dag då han/hon fick del av kammarrättens beslut. Om klaganden fick del av kammarrättens beslut t.ex. den 30 juni måste skrivelsen med överklagande ha kommit in senast den 30 augusti. Om klaganden fick del av beslutet t.ex. den 31 juli, som inte har någon motsvarighet två månader senare, löper tiden i stället ut på slutmånadens sista dag, dvs. i det här exemplet den 30 september. Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nå för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.